

Antoine Pesne
Kronprinz Friedrich II

Stiftung Preußische
Schlösser und
Gärten Berlin-
Brandenburg
photo: Roland
Handrick/© SPSG

World Premiere Recording

Acte Préalable

AP0150

Friedrich II

Flute Concerto
Sinfonie

Grażyna Jursza,
flute

Chamber Orchestra
Camerata Impuls

Małgorzata Kaniowska,
conductor

Chamber Orchestra *Camerata Impuls*

I Violino
Jacek Siemek (leader)
Katarzyna Gwizdon
Andrzej Rudny
Kinga Świtaj

II Violino
Małgorzata Waclawik
Łukasz Grabiński
Agnieszka Kołodziej

Viola
Jarosław Marzec
Jakub Kowalik

Violoncello
Jacek Gwizdon

Contrabasso
Krzysztof Korzeń

Cembalo
Sebastian Matyja

Friedrich II

1712–1786

Sinfonia No. 4 in A major for string orchestra and basso continuo

8'35"

1	I Allegro	2'53"
2	II Andante e poco piano	3'26"
3	III Presto	2'16"

Concerto No. 3 in C major for flute, string orchestra and basso continuo

14'35"

4	I Allegro	5'02"
5	II Grave	4'45"
6	III Allegro assai	4'48"

Sinfonia No. 3 in D major for string orchestra and basso continuo

3'29"

7	Andante	3'29"

Sinfonia No. 1 in G major for string orchestra and basso continuo

8'56"

8	I Allegro	2'47"
9	II Andante	3'40"
10	III Presto	2'29"

TT: 35'39"

Grażyna Jursza, flute

Chamber Orchestra *Camerata Impuls*

Małgorzata Kaniowska, conductor

W maju 1740 r. ambasador Austrii w Berlinie napisał o rozpoczynającym wówczas swoje panowanie Fryderyku II (1712-1786), że jest „poetą zdolnym do napisania setki wersów w ciągu godziny. Mógłby być również muzykiem, filozofem bądź mechanikiem. Z pewnością nie będzie wodzem ani wojownikiem”. Przyszłość pokazała, iż opinia dyplomaty paradoksalnie była niezwykle trafna a jednocześnie błędna. Ten fakt wskazuje na wielce niejednoznaczna, złożoną i pełną sprzeczności postać „samotnika z Sanssouci”.

Do dziś trwają spory historyków na temat roli jaką odegrał on zarówno w dziejach Prus, jak i Europy. Z biegiem czasu legendę fryderycjańską, powstałą już za życia króla, a doprowadzoną do apogeum przez apologetów związanych z pruską historiografią drugiej połowy XIX w., zastąpiła trzeźwa ocena dokonań władcy. Nie ulega wątpliwości, że ten niepospolity w każdym wymiarze monarcha, tworząc potęgę Prus, rozpoczął jednocześnie pruską drogę do hegemonii w Niemczech, która w perspektywie miała okazać się niemiecką próbą hegemonii nad Europą, a nawet światem. Powstaje więc pytanie, czy cena, jaką Prusy miały zapłacić za rodzącą się wielkość była ceną godziwą? Dotyczy ono w równym stopniu klęski Niemiec w roku 1945, jak też metod i środków sprawowania władzy przez Fryderyka oraz ich bezpośrednich skutków dla jego poddanych.

Historia stworzyła wiele portretów króla. Mamy więc obraz Fryderyka – oświeconego władcy absolutnego, króla-filozofa, grającego na flecie pięknoducha i mecenasa sztuki, a jednocześnie cynicznego, pełnego pogardy i sztyderstwa wobec ludzi „starego Fritza”. Bez względnego despotę, tyrana i zaborcę wykorzystującego bez skrpułów najmniejszą słabość sąsiadów i usprawiedliwiającego wszystko osławioną racją stanu. Jednocześnie żaden z

tych portretów nie jest pełny, a na pewno nie daje pełnej odpowiedzi na pytanie o przyczyny tak złożonej i wieloznacznej osobowości.

Skoro więc nie znajdujemy odpowiedzi w pracach historyków, może spróbować poszukać jej w muzyce? Z pozoru ryzykowna teza znajduje swoje uzasadnienie w tym, że muzyka obok literatury i filozofii była bez wątpienia największą pasją Fryderyka II od najmłodszych lat. Jednocześnie zainteresowania te stały się główną przyczyną słynnego konfliktu z ojcem, determinującego w decydujący sposób psychikę i postępowanie Fryderyka na całe późniejsze jego życie.

W roku 1713 umiera król Fryderyk I. Dotychczasowa wspaniałość i luksus berlińskiego dworu, wzorowane na przykładach francuskich, ustępują miejsca spartańskiej prostocie, kalwińskiej bigoterii i pruskiemu militarystom nowemu władcy – Fryderyka Wilhelma, zwanego królem-sierżantem. Odrzucał on wszelką edukację ogólną i kulturalną a interesowały go jedynie rzeczy praktyczne i konkretne. Tak też chciał wychować swego syna Fryderyka II. Zabronione było więc wszystko, co dotyczyło sfery ducha, od muzyki i literatury począwszy a na niepraktycznych językach, jak łacina skończywszy.

Nadzorowane przez ojca twarde, wojskowe wychowanie bynajmniej nie zdusiło jednak artystycznych i naukowych zainteresowań następcy tronu. Z pomocą matki i francuskiego wychowawcy udało mu się stworzyć swój własny sekretny świat: potajemne lekcje gry na flecie, bibliotekę ze współczesnymi francuskimi autorami i pisarzami antyku, wiersze i korespondencję. Skutkiem tego były jednak coraz częstsze i ostrzejsze kłótnie z ojcem, publiczne upokorzenie i bicie Fryderyka. Sytuacja ta rozwinęła w nim sztukę symulacji, udawania, swoistej ucieczki do wewnątrz.

Jedynym jaśniejszym punktem tego okresu jest wizyta w Dreźnie w 1728 r. Fryderyk towa-

rzyszył swemu ojcu na zaproszenie króla Augusta II. Tam właśnie po raz pierwszy słyszy operę, a co ważniejsze flecistę Johanna Joachima Quantza, który wkrótce potem rozpoczyna swe regularne przyjazdy do Berlina aby uczyć Fryderyka.

Apogeum konfliktu stała się podjęta w 1730 r. nieudana próba ucieczki. Pod wpływem gniewu Fryderyk Wilhelm chciał nawet doprowadzić do skazania syna na karę śmierci. Wszystko skończyło się jednak pobytem w twierdzy w Kostrzynie i egzekucją najbliższego przyjaciela i współnika wykonaną na oczach Fryderyka.

Te straszne przeżycia skutkowały całkowitym złamaniem oporu i niejako pogodzeniem się z tym co niesło przeznaczenie. Fryderyk godzi się nawet na ślub z zupełnie mu obojętną księżniczką Elżbietą Krystyną von Braunschweig-Bevern. Udobruchany ojciec zezwala synowi na powrót do służby wojskowej, mianując go dowódcą pułku w Ruppynie. Korzystając z niewielkiej swobody skupia tam Fryderyk wokół siebie małą grupę muzyków, kontynuuje lekcje z Quantzem i zatrudnia jako głównego muzyka dworskiego Karla Heinricha Grauna.

Kiedy w 1736 r. ojciec kupuje młodej parze dobra w Rheinsberg, przeprowadza się tam już 17 muzyków, wśród których obok wspomnianego K. H. Grauna są: jego brat Johann Gottlieb, bracia Franz i Johann Benda, Christoph Schaffrath i Johann Gottlieb Janitsch. Lata w Rheinberg to z pewnością najszcześniejszy okres w życiu Fryderyka. Obowiązki następcy tronu nie były zbyt absorbujące. Miał tu czas i na skompletowanie prywatnej biblioteki, lekturę ulubionych filozofów (wtedy rozpoczęła się jego wieloletnia korespondencja i przyjaźń z Wolterem) i oczywiście na muzykę.

Okres ten kończy się 31 maja 1740 r. wraz ze śmiercią znenawidzonego ojca i natychmia-

stowym objęciem po nim rządów. Od razu też rozpoczyna Fryderyk nie tylko swoje osławione reformy rządowe, ale z nie mniejszą energią poświęca się odbudowie po latach stagnacji życia kulturalnego Prus. Berlin staje się, jak pisze Charles Burney w swych pamiętnikach z muzycznej podróży po Europie „stolicą króla, w którym świat nie mniej niż wielkiego bohatera i dowódcę, podziwiał także opiekuna i znawcę sztuk pięknych”.

Pierwszym krokiem na tej drodze było rozpoczęcie już w 1740 r. budowy gmachu Opery Berlińskiej według projektu ulubionego architekta Fryderyka – von Knobelsdorffa. Jej kapelmistrzem zostaje K. H. Graun, otrzymując zawrotną pensję 2000 talarów rocznie i królewskie polecenie udania się do Włoch celem zebrania możliwie najlepszego zespołu śpiewaków. Taką samą pensję otrzymuje też Quantz, który po zwolnieniu z posady w Dreźnie przenosi się na stałe do Berlina z tytułem nadwornego flecisty, kompozytora kameralnego i kierownika królewskich wieczorów muzycznych. Już w 1740 r. dołącza do orkiestry dworskiej jako pierwszy klawesynista, najszlachetniejszy bodaj z zatrudnionych przez Fryderyka muzyków – Carl Philipp Emanuel Bach. Jemu król oferuje, co znamienne jedynie 300 talarów rocznie.

W 1754 r. w służbie Fryderyka pracuje już 50 muzyków. Oprócz opery, przez cały rok wykonywana była muzyka instrumentalna w apartamentach królewskich w Sanssouci. Fryderyk lub Quantz z towarzyszeniem 8-9 muzyków grali koncerty lub sonaty fletowe własnej kompozycji. Całkowite koszty opery ponosił król osobiście, wstęp był bezpłatny, a wpuszczano każdego, kto posiadał stosowny strój. Natomiast koncerty kameralne miały charakter wyłącznie prywatny i przeznaczone były dla nielicznego starannie dobranego grona słuchaczy.

Ten okres rozkwitu kulturalnego, wzboga-

cony jeszcze o powstanie szeregu reprezentacyjnych dla epoki fryderycjańskiej budowli na czele z berlińskim Forum Fredericianum w alei Unter den Linden (Opera, Pałac księcia Henryka, kościół św. Jadwigi, Biblioteka) i rozbudową kompleksu pałacowego w Poczdamie, dobiega kresu wkrótce po zakończeniu pełnej sukcesów lecz trudnej wojny siedmioletniej (1756-63). Pomimo licznych bezsprzecznych osiągnięć w polityce wewnętrznej i zagranicznej oraz opinii władcy, który poszerzył nie tylko granice geograficzne ale i kulturalne Prus, Fryderyk staje się stopniowo owym „starym Fritzem” – reakcyjnym i skostniałym, sceptycznie nastawionym do życia i ludzi.

Zdumiewające, że traci także coraz bardziej swój artystyczny zapał. W Berlinie nie wystawia się już nowych oper, a muzyka instrumentalna na dworze powoli zamiera. Dobitnym tego wyrazem jest wyjazd z Berlina w 1767 r. C. Ph. E. Bacha, nigdy zresztą w pełni przez króla nie docenianego. W czym leży przyczyna takiego zachowania? Wydawało by się przecież, że teraz właśnie przez jeszcze bujniejszy rozwój wszelkich sztuk powinna najlepiej wyrażać się cała gloria wielkiego władcy. Czyżby miało to związek z faktem, że niespełna 60. letni Fryderyk wkracza w ten szczególny okres w życiu człowieka, kiedy z pewnej perspektywy patrzy się na bilans własnych dokonań i porażek? A może właśnie teraz zaczyna dostrzegać, jaką cenę zapłacił on sam, a pośrednio także państwo, którym rządził za owo pogodzenie się z losem i rezygnację z tych ideałów i pasji, które rozświetlały jego młode lata.

Próba odpowiedzi na te ważne dylematy jest również niniejsza płyta. Aby odpowiedź taka była obiektywna, trzeba bowiem rozważyć kwestię wartości artystycznych dokonań Fryderyka w różnych dziedzinach sztuki. Wiadomo już, że za wyjątkiem dzieł historycznych, cały pozostały dorobek literacki, włączając

utwory poetyckie, prozatorskie i pisma filozoficzne, nie przetrwał próby czasu. Jeśli chodzi o muzykę, to nie ulegają wątpliwości jego zasługi jako inspiratora i mecenas. Świadczą o tym zarówno nazwiska wielkich kompozytorów zatrudnionych przez króla jak też słynna wizyta w Poczdamie w roku 1747 Jana Sebastiana Bacha i jej muzyczne owoce. Powszechnie znane są również wysokie umiejętności w zakresie gry na flecie, o których donoszą liczne świadectwa współczesnych. Nieco w cieniu pozostaje natomiast twórczość muzyczna króla. Czy więc jej ranga uzasadnia postawioną wyżej tezę o ewentualnych wątpliwościach Fryderyka? Myślę że czas jaki upłynął od śmierci monarchy pozwala już spojrzeć na to zagadnienie w miarę obiektywnie i bez uprzedzeń, jakie mogą ze sobą nieść skutki jego panowania, a w nim samym, obok władcy, dostrzec także człowieka.

Pomimo wszelkich trudności Fryderyk II zdobył dość gruntowne wykształcenie muzyczne. Już w wieku 7 lat zgłębiał tajniki „generałbasu” i kompozycji 4. głosowej pod kierunkiem organisty katedry berlińskiej Gottlieba Hayne. Do obowiązków K. H. Grauna i J. J. Quantza należało również wprowadzanie króla w zagadnienia komponowania muzyki operowej i instrumentalnej. Swoją smak i umiejętności kształtował więc na najlepszych wzorach epoki. Niezwykle trudno ustalić dziś liczbę utworów skomponowanych przez króla, jak i dokładny czas ich powstania. Wiadomo jedynie, że wszystkie pochodzą sprzed wojny siedmioletniej, a jest wśród nich 121 sonat solowych na flet i b.c., 4 koncerty na flet, smyczki i b.c., 3 symfonie i kilka arii. Tak jak w dziedzinie literatury i filozofii pozostawał pod głębokim wpływem francuskim (nigdy nie opanował w pełni języka niemieckiego!), to o jego gustach muzycznych w dużej mierze decydowały Włochy.

W swej twórczości pozostaje jednak Fryde-

ryk nieodrodnym dzieckiem epoki rokoka. Podobnie jak u wszystkich twórców środowiska poczdamskiego, obserwujemy w jego muzyce swoiste pomieszanie stylów. Obok włoskiej śpiewności w melodyce jest w niej także francuska klarowność budowy z pewnymi tendencjami do okresowości. Jednocześnie jednak zachowane zostało typowo północnoniemieckie traktowanie harmonii i wywodzący się z polifonii sposób inicjowania i rozwijania tematów. Doskonale rozwinął też wprowadzone przez F. Bendę śpiewne allegro. Widać to szczególnie w I częściach koncertów, w których niezależnie od materiału tematycznego wprowadzającego orkiestrowego ritornellu, pierwsze solo fletu jest zawsze melodią kantylenową oraz uosabia główny afekt kompozycji. Natomiast to co szczególnie uderza w utworach Fryderyka i świadczy o jego niepospolitym jednak talencie, to niemal romantyczny ładunek emocjonalny zawarty w częściach wolnych. Wiąże się on z podziwu godną umiejętnością tworzenia nastroju oraz bogatą inwencją melodyczną, daleką od schematyzmu właściwego nieraz nawet takim mistrzom epoki, jak Vivaldi czy Telemann. Pomimo, że części szybkie cieszą typową dla epoki gracją, lekkością i charmem, to słuchając całości odnosi się wrażenie dużego nasycenia treściowego, wpływającego nawet na swoiste odczucie czasu trwania tej muzyki.

Może więc jednak trochę żał, że los nie pozwolił pójść Fryderykowi II za głosem jego młodzieńczego powołania...

Grażyna Jursza jest absolwentką Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach, w klasie fletu prof. Mariana Katarzyńskiego. W latach 1994-1995 była flecistką Opery Śląskiej w Bytomiu, a od 1995 r. członkiem Filharmonii Śląskiej w Katowicach.

Grażyna Jursza

Od 1993 r. współtworzy Todo Art Trio (do 2003 r. Śląskie Trio Instrumentów Dętych), z którym w 1997 r. otrzymała III nagrodę na I Międzynarodowym Konkursie Współczesnej Muzyki Kameralnej im. K. Pendereckiego w Krakowie. W latach 1998-1999 wraz z zespołem otrzymała stypendium Internationale Sommerakademie für Kammermusik Niedersachsen.

Jako solistka występuje z towarzyszeniem Orkiestry Kameralnej *Camerata Impuls*, Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Śląskiej oraz Rudzkiej Orkiestry Kameralnej, koncertuje m.in. na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Współczesnej *Warszawska Jesień*, Gliwickim Festiwalu Bachowskim, Śląskich Dniach Muzyki Współczesnej, Śląskich Trybunach Kompozytorów.

Dokonała prawykonania oraz prapremiero-

wego nagrania płytowego kompozycji Edwarda Bogusławskiego *Canzoni d'amore per voce recitazione, soprano, flauto, batteria e archi*.

W 2006 r. z triem nagrała płytę pt. *Todo Art Trio – wspólnie* zawierającą premierowe rejestracje utworów W. Żuławskiego, J. Garści, A. Dziadka, W. Szalonka oraz B. Konowalskiego. Równolegle do rozległej działalności koncertowej Grażyna Jursza jest cenionym pedagogiem i propagatorem sztuki muzycznej na terenie Śląska, m.in. była inspiratorką i współzałożycielką Rudzkiego Towarzystwa Muzycznego oraz Rudzkiej Orkiestry Kameralnej.

Orkiestra Kameralna Camerata Impuls została założona w roku 1992 przez studentów i absolwentów Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach z inicjatywy Małgorzaty Kaniowskiej. Zespół bierze udział w międzynarodowych i ogólnopolskich festiwalach oraz w szeregu spektakularnych przedsięwzięć muzycznych na terenie Polski i zagranicą, m.in.: *Wieczory u Telemanna* (Pszczyna), Górnośląski Festiwal Kameralistyki *Ars Cameralis* (Katowice), Dekada Muzyki Organowej, Chóralnej i Kameralnej (Cieszyn), Koncerty Królewskie (Warszawa), *Musica Sacra* (Skoczów), Gliwicki Festiwal Bachowski (Gliwice), Międzynarodowy Festiwal Muzyki Wiedeńskiej (Wrocław), Dni Muzyki Wokalnej (Katowice), *Viva il Canto* (Cieszyn), Śląska Trybuna Kompozytorów (Katowice), Śląskie Dni Muzyki Współczesnej (Katowice), Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej *Warszawska Jesień*, *Conversatorium Organowe* (Legnica), Międzynarodowy Festiwal *Laboratorium Muzyki Współczesnej* (Warszawa), Festiwal im. H. Wieniawskiego (Szczawno-Zdrój).

Zespół dokonuje wielu nagrań dla polskich rozgłośni radiowych i stacji telewizyjnych oraz posiada w dorobku kilka płyt. Są to *Angelus Mortis* (1993), której muzyka została wyko-

rzystana m.in. jako ścieżka dźwiękowa w filmie *W krainie orla białego* i w kilku programach zrealizowanych przez WOT. Ponadto część utworów z tej płyty zamieszczono w muzycznej wkładce do albumu *Bytom wczoraj i dziś*. Poza tym *Grieg, Wennig, Respighi* (1996), *W wigilijną Noc* (1999) – muzyka autorstwa śląskiego barda poezji śpiewanej – Macieja Czeka, do tekstów poetyckich, *Z muzyką przez wieki* (2000) – nagranie live koncertu świąteczno-noworocznego na rzecz odbudowy sali baletowej Opery Śląskiej w Bytomiu, IX/X Śląskie Dni Muzyki Współczesnej (2003) – rejestracja kompozycji A. Gabrysia *Abraxas na instrumenty smyczkowe i taśmę, Edward Bogusławski – Utwory wybrane* (2004) – prapremierowa rejestracja kompozycji na orkiestrę smyczkową prof. E. Bogusławskiego.

W 2005 r. dokonał rejestracji fonograficznej kompozycji Andrzeja Dziadka – *Stabat Mater i Largo* – utworu skomponowanego z okazji 10. lecia zespołu (nagranie prapremierowe).

Do udziału w koncertach Cameraty Impuls zapraszani są w charakterze solistów wybitni polscy i zagraniczni muzycy, tacy jak: Ewa Biegas, Łukasz Błaszczuk, Grażyna Brodzińska, Kaja Danczowska, Aleksander Gabryś, Shinnik Hahm, Jadwiga Kotnowska, Marek Kudlicki, Konstanty Andrzej Kulka, Piotr Kusiewicz, Bogusław Morka, Wiesław Ochman, Elżbieta Stefańska, Adam Taubic, Susan Thorp, Edward Zienkowski.

Zespół posiada w swym repertuarze około 300 pozycji od baroku do XX w., w tym również szereg opracowań muzyki rozrywkowej. Znaczącą część dokonań orkiestry stanowią prawykonania muzyki współczesnej.

Orkiestra jest również inicjatorem szeregu koncertów promujących szczególnie uzdolnionych uczniów szkół muzycznych m.in. w cyklu *Filharmonia Młodych – Scena Promocji*.

Małgorzata Kaniowska – dyrygent, pedagog, animator kultury, kompozytor. Jest absolwentką Wydziału Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach w zakresie Dyrygentury (dyplom z wyróżnieniem, 1995) i Teorii Muzyki (1993); Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie – studia podyplomowe w zakresie Zarządzanie Kulturą (2001) oraz Podyplomowe Studium Arteterapii (2003).

W roku 2006 uzyskała stopień naukowy doktora sztuki muzycznej w dyscyplinie artystycznej dyrygentura na Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie. Była dwukrotną stypendystką Ministra Kultury i Sztuki w latach 1991/92, 1992/93, a także laureatką m.in. Nagrody Wojewody Katowickiego w dziedzinie twórczości artystycznej dla młodych twórców (1998), Nagrody Prezydenta Miasta Bytomia w dziedzinie kultury *Muza 98*.

Jako dyrygent bierze udział w międzynarodowych i ogólnopolskich festiwalach – Międzynarodowy Festiwal *Laboratorium Muzyki Współczesnej* (Warszawa), *Conversatorium Organowe* (Legnica), Międzynarodowy Festiwal Muzyki Wiedeńskiej (Wrocław), Śląskie Dni Muzyki Współczesnej (Katowice), *Musica Sacra* (Skoczów), *Viva il Canto* (Cieszyn), *Wieczory u Telemanna* (Pszczyna), Dekada Muzyki Organowej, Chóralnej i Kameralnej (Cieszyn), Gliwicki Festiwal Bachowski, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej *Warszawska Jesień* (Warszawa), Festiwal im. H. Wieniawskiego (Szczawno-Zdrój), i wielu innych.

Dokonuje nagrań dla TVP Katowice, Warszawskiego Ośrodka Telewizyjnego, Telewizji Kablowej „ProCable”, „Elsat”, Radia Katowice, Radia „Puls”, Radia „Fiat” oraz Radia Jasna Góra. Nagrała 6 płyt CD – m.in. w roku 2004 dokonała prapremierowe-

go nagrania utworów na orkiestrę smyczkową prof. Edwarda Bogusławskiego, zaś w 2005 r. pierwszej rejestracji radiowej i płytowej utworu *Largo* Andrzeja Dziadka.

Współpracuje z wieloma wybitnymi solistami z kraju i zagranicy m.in. Ewą Biegas, Łukaszem Błaszczukiem, Grażyną Brodzińską, Kają Danczowską, Aleksandrem Gabrysiem, Robertem Kabarą, Jadwigą Kotnowską, Konstantym Andrzejem Kulką, Piotrem Kusiewiczem, Bogusławem Morką, Wiesławem Ochmanem, Grzegorzem Olkiewiczem, Elżbietą Stefańską, Edwardem Zienkowskim.

Čzęsto dokonuje prawykonania muzyki współczesnej (m.in. utworów E. Bogusławskiego, A. Dziadka, B. Konowalskiego, R. Gabrysia, A. Gabrysia, M. Borkowskiego, A. Ignatowicz-Glińskiej, M. Zielińskiego, Sł. Zamuszko)

Jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym Instytutu Muzyki Akademii im. J. Długosza w Częstochowie oraz cenionym organizatorem imprez muzycznych na terenie Śląska. Jest pomysłodawcą i organizatorem m.in. cyklu koncertów edukacyjnych *Warsztaty Muzyczne dla Dzieci*, *Manewry z Camerata*, *Filharmonia Młodych – Scena Promocji*, *Letnie Warsztaty Artystyczne dla dzieci Szansa z Camerata*.

Jest twórcą szeregu aranżacji dla orkiestry smyczkowej oraz kompozytorką m.in. Hejnału Miasta Bytomia z okazji 750. lecia Grodu zatwierdzonego jako insygnium miejskie przez Komisję Heraldyczną oraz MSWiA (2004).

W roku 2003 została współzałożycielem Rudzkiej Orkiestry Kameralnej, zaś dwa lata później Rudzkiego Towarzystwa Muzycznego, w którym pełni obecnie funkcję Wiceprezesa. Bierze aktywny udział w pracach Towarzystwa na rzecz działań artystycznych i edukacyjnych na terenie miasta Rudy Śląskiej, m.in. jest pomysłodawcą i dyrektorem artystycznym *Letniego Festiwalu Muzyczne Ogrody*.

In May 1740, an Austrian ambassador in Berlin wrote about the newly-elected Frederick II (1712-1786): "He is a poet capable of writing hundreds of verses in an hour. He could also be a musician, a philosopher, or a mechanic. But he will not certainly be a good leader or warrior". The future showed that the diplomat's opinion was ironically right and wrong at the same time. The fact attests to the greatly equivocal, complex, and conflicting nature of the "lonely man from Sanssouci".

The disputes of historians on the role he played in the history of Prussia and of Europe are still valid today. As time went on, the Frederician legend, created in the king's lifetime and amplified by the apologists connected with the Prussian historiography of the late-nineteenth century, were replaced by sober evaluation of the ruler's achievements. Undoubtedly, the monarch was exceptional in every way, and by creating the power of Prussia paved the way to Prussian hegemony in Germany, which in perspective proved to be the German hegemonic effort to rule over Europe or even the world. Thus the question arises: was the price Prussia had to pay for the newly-born might a decent price? It concerns not only the German defeat in 1945, but also the methods and ways of exerting power by Frederick and their immediate effects on his subjects.

History made numerous images of the king. Thus we have Frederick's image of an enlightened absolute monarch, a king-philosopher, a dandy and sponsor of art playing the flute, but also of the "old Fritz": cynical, full of despise and scoff towards people, a ruthless despot, tyrant, and invader who unscrupulously took advantage of the least weakness of his neighbours and was able to excuse everything just for the famous *raison d'état*. However, none of these images is a full one, and certainly does not give

the thorough explanation of such a complex and multi-faceted personality.

Hence, if we cannot find the answer in the works of historians, why not try and look for it in music? This seemingly risky thesis finds its justification in the fact that music, apart from literature and philosophy, was positively Frederick II's greatest passion since his early childhood. At the same time, these interests became the reason of the well-known conflict with his father, decisively determining his psyche and actions during the rest of his life.

King Frederick I dies in 1713. The previous splendour and luxury of the Berlin court, inspired by French examples are replaced by Spartan simplicity, Calvinist bigotry and Prussian militarism of the new monarch – Frederick William, called a king-sergeant. He discarded any comprehensive and cultural education and was only interested in practical and concrete matters. And that is how he wanted to bring up his son, Frederick II. Everything pertaining to the soul was forbidden, beginning with music and literature, and concluding with impractical languages, like Latin.

The hard military-like education inflicted by the father by no means smothered artistic and scientific interests of his successor. With the help of his mother and a French tutor, young Frederick managed to create his own secret world: clandestine flute-playing classes, a library with contemporary French authors and writers of the antiquity, poems, and correspondence. However, this resulted in more and more frequent and fierce quarrels with his father, public humiliation, and beating of Frederick. Such a situation developed in him an art of simulation, pretence, and a kind of escape towards the inside.

The only brighter point of this period is a visit to Dresden in 1728, where Frederick accompanied his father on the invitation of King Augustus II of Poland. This is the first time that

he is able to listen to the opera and, what is even more important, the playing of flautist Johann Joachim Quantz, who soon after begins regular visits to Berlin to teach Frederick.

The apogee of the conflict came in 1730 with the prince's unsuccessful attempt to flee. Driven by anger, Frederick William even wanted to sentence his son to death, yet everything concluded with his sending to the fortress in Kostrzyń (now in Poland) and execution of his closest friend and partner made in front of Frederick's eyes.

Those terrible experiences resulted in the absolute breaking of resistance and a kind of resignation to the vicissitudes of fate. Frederick even consented to the wedding with Princess Elizabeth Christine von Braunschweig-Bevern, to whom he was totally indifferent. The satisfied father lets him return to military service and nominates for the commander-in-chief of a regiment in Ruppin. Taking advantage of some liberty, Frederick gathers a group of musicians, continues his lessons with Quantz, and employs Karl Heinrich Graun as the main court musician.

When in 1736 the father purchases for the young couple an estate in Rheinberg, seventeen musicians follow suit, including, apart from the already mentioned K. H. Graun: his brother Johann Gottlieb, brothers Franz and Johann Benda, Christoph Schaffrath, and Johann Gottlieb Janitsch. The years in Rheinberg are no doubt the happiest time in Frederick's life. Duties of the Crown Prince were not very demanding, and there he had time to complete a private library, study favourite philosophers (his years-long correspondence and friendship with Voltaire started just at that time), and last but not least indulge in music.

The idyll ends on 31 May 1740 with the death with his hated father and the immediate enthronement. Without delay, Frederick not only starts his famed government reforms, but also embarks on

the plan to rebuild cultural life of Prussia after years of stagnation. Charles Burney in his memoirs of a musical trip around Europe wrote that Berlin becomes "a capital of a king in which the world admired not only a great hero and leader, but also a guardian and connoisseur of fine arts".

The first step on the way was building, started already in 1740, the edifice of the Berlin Opera, designed by Frederick's favourite architect, von Knobelsdorff. The position of its chapel master is offered to K. H. Graun, who receives a stunning salary of 2000 thalers a year, plus a king's command to travel to Italy in order to gather the best possible group of singers. The same amount of money goes Quantz's way: he resigns from his post in Dresden and permanently moves to Berlin to become the court flautist, chamber composer, and director of the king's musical evenings all at the same time. Already in 1740, the court orchestra is augmented by first harpsichordist in the figure of arguably the most famous of the musicians employed by Frederick – Carl Philipp Emanuel Bach. The characteristic fact, however, is that the king offers him only 300 thalers of a yearly salary.

In 1754, there are already fifty musicians in the service of Frederick II. Apart from opera, instrumental music was performed all year round at the royal apartments in Sanssouci. Frederick or Quantz accompanied by 8-9 musicians played concertos or flute sonatas of their own composition. The full costs of the opera were borne by the king himself, the entrance was free of charge, and anyone with the appropriate suit was admitted. The chamber concerts, on the other hand, had a solely private character and were devoted to a few carefully selected listeners.

This spell of cultural blossoming, enriched with the construction of numerous buildings representative of the Frederician era, headed by Berlin's Forum Fredericianum in Unter den

Linden avenue (Opera, Prince Henry's Palace, St. Hedwig's Church, and Library) and the extension of the palace complex in Potsdam, comes to a close soon after the Seven Years' War (1756-63), thoroughly successful yet full of hardship. Despite a plethora of unquestionable triumphs in home and foreign affairs, and his image of a sovereign who extended not only geographical but also cultural boundaries of Prussia, Frederick was gradually becoming that "old Fritz" – die-hard and fossilised, skeptical to life and people.

The amazing fact is that he is beginning to lose his artistic ardour just as well. In Berlin, new operas are no longer staged and instrumental music is beginning to wane. The evident sign of this is the departure from Berlin of C.P.E. Bach in 1767 (albeit he was never fully appreciated by the king). What is the cause lying behind such a behaviour? It would seem obvious that only now the whole glory of the king would be best exhibited through even more abundant development of all the arts. Or is it connected with the fact that in his early fifties Frederick is entering that peculiar moment in life of every man when they tend to summarise their achievements and failures from a perspective? Or perhaps it is now that he begins to perceive what price he has paid, and indirectly also the state he has ruled, for that resignation to the fate and discarding those ideals and passions that enlightened his youth years.

The present recording is an attempt to answer these crucial dilemmas. To make such an answer objective, one needs to evaluate artistic values in Frederick's endeavours in various realms of art. It is already obvious that apart from historical works all the remaining literary output, including poetic, prosaic, and philosophical writings, did not stand the test of time. In the case of music, his merits as an inspirer and patron cannot be denied. This can be attested to by the names of great composers employed by the king,

as well as the famed visit to Potsdam by Johann Sebastian Bach in 1747 and its subsequent musical fruit. Commonly well-known are also Frederick's high skills in flute-playing that are certified by records from a host of his contemporaries. Yet the king's musical output remains somewhere in the shadow. Is it the case that its quality justifies the thesis put earlier about Frederick's possible doubts? I believe that the time that has passed since the monarch's death allows for looking at this phenomenon quite objectively, without prejudice, and to see in him not only a monarch but a human being as well.

Despite all the troubles, Frederick II received quite a profound musical education. Already as a seven-year-old, he studied the intricacies of the "general bass" and a four-part composition under the guidance of the organist of the Berlin cathedral Gottlieb Hayne. K. H. Graun and J. J. Quantz's responsibilities lied among other things in introducing the king into the knowledge of composing operatic and instrumental music, hence he built his taste and skills on the best patterns of the era. Today it is extremely hard to establish the number of pieces composed by the king or the exact dates of their composition. What is certain is that they come from before the Seven Years' War and amount for 121 solo sonatas for flute and basso continuo, 4 concertos for flute, strings, and basso continuo, 3 symphonies, and a few arias. Although in the sphere of literature and philosophy he remained under a deep French influence (he never fully mastered the German language!), his musical tastes were most of all dictated by Italy.

In his writing, Frederick is a true child of the Rococo: like with all the authors of the Potsdam circle we can perceive in his music a virtual mixture of styles. Besides the Italian cantability in melody, there is also the French clarity of construction, with certain tendencies to periodicity.

At the same time, there is a typical North German treatment of harmony and choice of means of initiating and developing themes that stems from polyphony. He also perfectly developed the kind of melodious allegro that had been initiated by F. Benda. It is especially evident in the first movements of the concertos, where regardless of the thematic material in the orchestral ritornello, the first violin solo is invariably a cantilena melody and personifies the main affect of the composition. However, what is even more striking and showing his nevertheless uncommon talent is the almost romantic emotional charge included in the slow movements. It is connected with the admirable ability in creating unforgettable moods and a rich melodic invention, far from conventionalism sometimes characteristic of even the biggest giants of the epoch, like Vivaldi or Telemann. Although the fast movements indulge in the gracefulness, lightness, and charm typical for the era, listening to the whole piece one can feel strong saturation of content, even evoking a peculiar perception of time passing throughout.

Perhaps after all, it is a little shame that the fate prevented Frederick II from following the call of vocation that fascinated him in his youthful years...

Grażyna Jursza graduated from the Karol Szymanowski Academy of Music in Katowice, in the class of flute of Prof. Marian Katarzyński. She was a flautist in the Opera Śląska in Bytom in 1994-1995 and since 1995 has been a member of the Śląsk Philharmonics in Katowice.

Since 1993, Jursza has been a member of the Todo Art Trio (until 2003 called the Śląsk Wind Instruments Trio), with whom she received the third prize at the First Krzysztof Penderecki

International Contemporary Chamber Music Competition in 1997. The ensemble won a scholarship of the Internationale Sommerakademie für Kammermusik Niedersachsen in 1998-1999.

As a soloist, she has performed with the Chamber Orchestra *Camerata Impuls*, Śląsk Philharmonics Symphony Orchestra, and Rudzka Orkiestra Kameralna, giving concerts e.g. at the International Contemporary Music Festival "Warsaw Autumn", Bach Gliwice Festival, Śląsk Contemporary Music Days, or Śląsk Composers Tribune.

She performed the world premiere performance and featured in the post-premiere CD recording of a composition written Edward Bogusławski, *Canzoni d'amore per voce recitazione, soprano, flauto, batteria e archi*.

In 2006, her trio released a record titled *Todo Art Trio – wspólnie* presenting contemporary premiere pieces by W. Żuławski, J. Garścia, A. Dziadek, W. Szalonek, and B. Konowalski. Along with her busy concert activities, Grażyna Jursza is a distinguished teacher and propagator of the musical art in the province of Śląsk, e.g. she was the animator and co-founder of the Ruda Music Society and Ruda Chamber Orchestra.

Orkiestra Kameralna (**Chamber Orchestra**) *Camerata Impuls* was formed in 1992 by students and graduates of the Karol Szymanowski Academy of Music in Katowice on the initiative of Małgorzata Kaniowska. The ensemble has taken part in international and national festivals and a host of spectacular musical enterprises in Poland and abroad, e.g. the Evenings at Telemann's (Pszczyna), Górny Śląsk Chamber Music Festival *Ars Cameralis* (Katowice), Organ, Choral, and Chamber Music Decade (Cieszyn), King's Concerts (Warsaw), Musica Sacra (Skoczów), Bach Gliwice Festival (Gliwice), International Viennese Music Festival (Wrocław), Vocal Music Days (Katowice), Viva il Canto (Cieszyn), Śląsk Com-

posers Tribune (Katowice), Śląsk Contemporary Music Days (Katowice), International Contemporary Music Festival *Warsaw Autumn*, Organ Conversatorium (Legnica), International Festival *Contemporary Music Laboratory* (Warsaw), and Henryk Wieniawski Festival (Szczawno-Zdrój).

The orchestra has made numerous recordings for Polish radio and television broadcasting corporations, and has a few records to its credit. These include *Angelus Mortis* (1993), whose music was used e.g. as a soundtrack to the film *W krainie orla białego* (*In the Land of the White Eagle*) and a few programmes produced by the WOT (Warsaw Television Centre). Moreover, some of the pieces from the record were inserted into the album *Bytom wczoraj i dziś* (*Bytom then and now*). The other CDs are *Grieg, Wennig, Respighi* (1996), *W wigilijną noc* (*On the Christmas Eve's Night*; 1999) – with music by a Śląsk singing poetry bard, Maciej Czekaj, to poetical texts, *Z muzyką przez wieki* (*With Music Through the Ages*; 2000) – a live recording of a Christmas-New Year's Day concert promoting the reconstruction of the ballet hall of the Śląsk Opera in Bytom, The Ninth/Tenth Śląsk Contemporary Music Days (2003) – a registration of the piece by A. Gabryś *Abraxas for strings and tape*, *Edward Bogusławski – Utwory wybrane* (*Selected Works by Edward Bogusławski*; 2004) – a world premiere registration of a composition for string orchestra by Edward Bogusławski.

In 2005, the musicians made a phonographic registration of compositions by Andrzej Dziadek: *Stabat Mater* and *Largo* – a piece written to commemorate ten years of the orchestra's activities (world premiere recording).

Camerata Impuls invites distinguished guests from Poland and elsewhere as soloists in its concerts, e.g. Ewa Biegas, Łukasz Błaszczyk, Grażyna Brodzińska, Kaja Danczowska, Aleksander Gabryś, Shinnik Hahm, Jadwiga Kotnowska,

Marek Kudlicki, Konstanty Andrzej Kulka, Piotr Kusiewicz, Bogusław Morka, Wiesław Ochman, Elżbieta Stefańska, Adam Taubic, Susan Thorp, and Edward Zienkowski.

The ensemble has in its repertoire around 300 works from Baroque until the twentieth century, including numerous pop music arrangements. A lion's share of their achievements is world premieres of contemporary music.

The orchestra has also initiated several concerts promoting exceptionally gifted students from schools of music, e.g. through a cycle called the Filharmonia Młodych – Scena Promocji (Young Philharmonics – Promotional Scene).

Małgorzata Kaniowska is a conductor, teacher, cultural animator, and composer. She graduated from the Department of Composition, Conducting, and Theory of Music at the Karol Szymanowski Academy of Music in Katowice in the field of Conducting (a diploma with distinction in 1995) and Theory of Music (1993). She also completed studies at the Department of Management and Social Communication of the Jagielloński University in Kraków – postgraduate studies in Management of Culture (2001) and at the Polish Erickson Institute – Postgraduate Arttherapy Studies (2003).

In 2006, she received a scientific degree of doctor of the musical art in the artistic discipline of conducting at the Fryderyk Chopin Academy of Music in Warsaw.

Kaniowska was twice awarded with a scholarship from the Minister of Culture and Art in 1991/92 and 1992/93, and was winner of e.g. the Katowice Province Governor Award in the field of artistic activity for young artists (1998) and the President of the City of Bytom Award in the domain of culture (*Muza 98*).

As a conductor, she has taken part in international and domestic festivals, e.g. International

Festival *Contemporary Music Laboratory* (Warsaw), Organ Conversatorium (Legnica), International Viennese Music Festival (Wrocław), Śląsk Contemporary Music Days (Katowice), Musica Sacra (Skoczów), Viva il Canto (Cieszyn), Evenings at Telemann's (Pszczyna), Organ, Choral, and Chamber Music Decade (Cieszyn), Bach Gliwice Festival (Gliwice), International Contemporary Music Festival *Warsaw Autumn* (Warsaw), Henryk Wieniawski Festival (Szczawno-Zdrój), and many others.

Małgorzata Kaniowska has recorded for Polish Television Katowice, Warsaw Television Centre (WOT), Cable Television "ProCable", "Elsat", Radio Katowice, Radio "Puls", Radio "Fiat", and Radio Jasna Góra. She has released six CDs, e.g. in 2004 made a world premiere recording of pieces for string orchestra by Prof. Edward Bogusławski and in 2005 the first radio and record registration of Andrzej Dziadek's *Largo*.

The artist has cooperated with numerous soloists in Poland and abroad, e.g. Ewa Biegas, Łukasz Błaszczyk, Grażyna Brodzińska, Kaja Danczowska, Aleksander Gabryś, Robert Kabara, Jadwiga Kotnowska, Konstanty Andrzej Kulka, Piotr Kusiewicz, Bogusław Morka, Wiesław Ochman, Elżbieta Stefańska, and Edward Zienkowski.

She often participates in world premieres of pieces by E. Bogusławski, A. Dziadek, B. Konowski, R. Gabryś, A. Gabryś, M. Borkowski, A. Ignatowicz-Glińska, M. Zieliński, and S. Zamuszko.

Kaniowska is a scientific and didactic worker of the Institute of Music at the Jan Długosz Academy in Częstochowa, and a valued organiser of musical events in the area of the province of Śląsk. She has planned and organised e.g. a cycle of educational concerts called Music Workshops for Children, Manoeuvres with the Camerata, Young Philharmonics – Promotional

Małgorzata Kaniowska

Scene, and Summer Artistic Workshops for Children *A Chance with the Camerata*.

Małgorzata Kaniowska has made several arrangements for string orchestra and composed e.g. City of Bytom Bugle Call on the occasion of the Town's 750 years confirmed as a city insignia by the Heraldry Commission and the Ministry of Internal Affairs (2004).

In 2003, Kaniowska became a co-founder of the Ruda Chamber Orchestra, and two years later of Ruda Music Society, where she is now vice-president. She is actively involved in the Society's works in the sphere of artistic and educational endeavours in the city of Ruda Śląska, e.g. she was the originator and artistic director of the Letni Festiwal *Muzyczne Ogrody* (Summer Festival *Gardens of Music*).

Au mois de mai 1740, l'ambassadeur de l'Autriche à Berlin écrivait sur Frédéric II (1712-1786) commençant alors son règne : « c'est un poète capable d'écrire une centaine de vers en une heure. Il pourrait également être musicien, philosophe ou mécanicien. Il ne sera sans doute ni commandant ni guerrier ». L'avenir a montré que l'opinion de ce diplomate était paradoxalement très juste et en même temps fautive. Ce fait explique le caractère complexe et plein de contradictions de ce personnage, de ce « solitaire de Sans Souci ».

Des historiens se disputent jusqu'à présent sur le rôle qu'il avait joué dans l'histoire de la Prusse ainsi que celle de l'Europe. Avec le temps, la légende de Frédéric, créée déjà le temps du vivant du roi et qui avait son apogée grâce à des apologistes liés avec l'historiographie prussienne de la deuxième moitié du XIXe siècle, fut remplacée par une critique réaliste des réalisations de l'empereur. Il est certain que ce souverain exceptionnel en faisant de la Prusse une puissance avait commencé en même temps le chemin prussien à l'hégémonie en Allemagne, qui dans l'avenir s'est avérée un essai de l'hégémonie sur l'Europe et même sur le monde. La question suivante se pose, le prix, que la Prusse devrait payer pour cette puissance naissante serait-il un prix convenable ? La question concerne la défaite de l'Allemagne en 1945 ainsi que les méthodes et la façon de régner de Frédéric et leurs conséquences directes pour ses sujets.

L'histoire a créé plusieurs portraits de ce roi. Nous avons donc son portrait, de l'empereur éclairé absolu, du roi-philosophe, de l'exalté jouant de la flûte et du protecteur de l'art. et en même temps le portrait « du vieux Fritz » rempli de ricanement et méprisant les gens. Un tyran qui sans scrupules profitait de la moindre faiblesse de ses voisins et justifiait tout au nom de la fameuse raison d'Etat. Pourtant aucun de ces portraits n'est complet et sûrement n'explique pas la raison de l'origine de cette personnalité si complexe.

Si nous ne trouvons pas la réponse dans des travaux des historiens, nous pourrions essayer de la chercher dans la musique. Une thèse risquée en apparence se confirme dans le fait que la musique, en dehors de la littérature et de la philosophie était sans doute la plus grande passion de Frédéric II, depuis son enfance déjà. Ces goûts sont devenus en même temps la cause du fameux conflit avec son père, ce conflit déterminait la mentalité et le comportement de Frédéric pendant toute sa vie.

Le roi Frédéric Ier mourut en 1713. La splendeur, le luxe de la cour de Berlin, modelée sur des exemples français, cédèrent la place à une simplicité spartiate, à la bigoterie calviniste et au militarisme prussien du nouveau souverain – de Frédéric-Guillaume, appelé « le Roi Sergent ». Il refusait toute l'éducation générale et culturelle et il ne s'intéressait qu'aux choses utiles et concrètes. Il voulait également élever Frédéric II, son fils, de la même manière. Tout ce qui concernait le domaine de l'esprit était donc interdit ; la musique et la littérature, les langues étrangères, le latin étaient aussi inutiles.

Des goûts artistiques et scientifiques du successeur au trône ne furent pourtant pas étouffés par une éducation dure et militaire, surveillée par son père. C'était avec l'aide de sa mère et de son précepteur français qu'il avait réussi à créer son propre monde secret : des leçons secrètes du jeu de flûte, une bibliothèque avec des auteurs français de l'époque, et des écrivains de l'Antiquité, des poèmes et la correspondance. De cette façon, des disputes avec son père étaient de plus en plus fréquentes et violentes ainsi que des coups et l'humiliation en public du jeune Frédéric. Cette situation a développé en lui un art de la simulation, une sorte de la fuite intérieure.

La visite à Dresde en 1728 était son unique point clair de cette période. Frédéric accompagnait son père qui fut invité par le roi Auguste II. Il y entendait pour la première fois l'opéra et surtout

Johann Joachim Quantz, flûtiste, qui venait ensuite régulièrement à Berlin pour enseigner Frédéric.

Sa tentative ratée de la fuite était un apogée du conflit avec le père. Dans un accès de colère, Frédéric-Guillaume voulait même condamner son fils à mort. Pourtant Frédéric fut renvoyé à la citadelle à Kostrzyn, il devait également assister à l'exécution de son meilleur ami et collaborateur. Toutes ces rudes épreuves avaient brisé la résistance de Frédéric et il s'est complètement résigné à son sort. Il était même d'accord pour épouser la princesse Elisabeth Christine von Braunschweig-Bevern qui lui était complètement indifférente. Le père, réconcilié, permit à son fils de continuer le service militaire et Frédéric fut promu au grade de commandant de régiment à Ruppin. En profitant d'une certaine liberté, il y réunissait autour de lui un petit groupe de musiciens, il continuait ses leçons avec Quantz et embauchait un musicien principal de la cour Karl Heinrich Graun.

Quand en 1736 le père acheta aux jeunes mariés des biens à Rheinsberg, il y déménagea avec dix-sept musiciens, parmi eux K. H. Graun et son frère Gottlieb, les frères Franz et Johann Benda, Christoph Schaffrath et Johann Gottlieb Janitsch. Les années passées à Rheinsberg étaient sans doute une période la plus heureuse dans la vie de Frédéric. Les devoirs du successeur au trône ne l'absorbaient pas tellement. Il avait le temps de compléter sa bibliothèque privée, de lire ses philosophes préférés (c'était à cette époque-là que l'amitié et la correspondance de longue durée avec Voltaire a commencé) et évidemment, il avait le temps pour la musique.

Cette période finit le 31 mai 1740 avec la mort de son père détesté et avec un avènement immédiat au trône. Frédéric commença aussitôt ses fameuses réformes de gouvernement et avec de la même énergie il se consacra à la reconstruction de la vie culturelle de la Prusse, plongée pendant des années dans la stagnation. Berlin devenait, comme

l'écrivait Charles Burney dans ses mémoires du voyage musical en Europe, « la capitale du roi dont le monde admirait non seulement un grand héros et un commandant mais aussi un protecteur et un connaisseur des beaux-arts ».

La construction en 1740 de l'édifice de l'Opéra de Berlin, d'après le projet de Frédéric von Knobelsdorf, un architecte préféré du roi, était le premier pas sur ce chemin-là. K. G. Graun entra en fonction du chef d'orchestre avec un salaire énorme de 2000 thalers annuellement, il reçut un ordre royal de se rendre en Italie pour y trouver un bon groupe de musiciens. Quantz reçut le même salaire et après avoir quitté son poste à Dresde, il s'installa à Berlin avec le titre de flûtiste de la cour, du compositeur de la musique de chambre et du chef des soirées royales de musique. En 1740, Carl Philipp Emanuel Bach, le plus célèbre, semblait-il, des musiciens engagés par le roi, faisait déjà partie de l'orchestre de la cour comme le premier claveciniste. Ce qui était bizarre, le roi ne lui proposa que 300 thalers annuellement.

En 1754 cinquante musiciens étaient au service du roi. En dehors du bâtiment de l'opéra, la musique instrumentale était interprétée tout le temps dans des appartements royaux à Sans Souci. Frédéric ou Quantz accompagnés de 8-9 musiciens jouaient des concerts ou des sonates pour flûte, composés par eux-mêmes. Le roi prenait tous les frais de l'opéra, l'entrée était gratuite, chacun qui avait une tenue convenable pouvait y entrer. Par contre, des concerts de la musique de chambre avaient un caractère privé et ils étaient destinés à un groupe de spectateurs bien choisis.

Cette période de la renaissance de la culture, enrichie en plus de la construction de plusieurs édifices représentatifs de l'époque de Frédéric avec Forum Fredericianum en tête dans l'avenue Unter den Linden à Berlin (l'Opéra, le Palais du prince Henri, l'église Sainte-Hedwige, la Bibliothèque) et l'agrandissement de l'ensemble de palais à Posdam

voyait sa fin après la fin de la guerre de sept ans (1756-63), pleine de succès et pourtant très difficile. Malgré des succès incontestables dans la politique intérieure et extérieure et malgré l'opinion de l'empereur qui avait élargi non seulement les frontières géographiques de la Prusse mais aussi culturelles, Frédéric devenait petit à petit ce « vieux Fritz » – réactionnaire et momifié, sceptique sur la vue et les gens.

Il est étonnant qu'il perdait de plus en plus son enthousiasme artistique. De nouveaux opéras n'étaient plus présentés à Berlin et la musique disparaissait doucement de la cour. En témoigne le départ de C. P. Bach de Berlin en 1767. Il n'était d'ailleurs jamais apprécié du roi. Quelle était l'origine de ce comportement ? On pouvait croire que la renaissance de l'art, à cette époque-là aurait dû exprimer le mieux toute la gloire de l'empereur. Était-ce lié avec le fait que Frédéric approchant de la soixantaine, commençait cette période particulière dans la vie quand on envisage le bilan de ses succès et de ses échecs du point de vue de temps ? Était-il possible qu'il commençait à comprendre le prix qu'il avait payé lui-même ainsi que son pays pour l'acceptation de son sort et le renoncement aux idéaux et à la passion qui éclairaient ses années juvéniles ?

Ce disque-ci tente de répondre à ces questions importantes. Pour que la réponse soit objective, il faut analyser la question des valeurs artistiques de la réalisation de Frédéric dans des domaines différents de l'art. On sait déjà qu'à l'exception des œuvres historiques, toute sa réalisation, y compris des œuvres poétiques, des œuvres littéraires en prose, des ouvrages philosophiques n'ont pas supporté l'épreuve du temps. Quant à la musique, il n'y a pas de doutes sur ses mérites en tant qu'inspirateur et protecteur. En témoigne des noms des grands compositeurs engagés par le roi ainsi que la visite fameuse de J. S. Bach à Posdam en 1747 et ses fruits musicaux. Le talent du roi

pour le jeu de flûte était universellement connu, de nombreux témoignages des contemporains en sont une confirmation. Pourtant la création musicale du roi reste un peu dans l'ombre. Son importance justifie-t-elle alors une thèse avancée ci-dessus sur des doutes éventuelles de Frédéric ? Je pense que le temps qui a passé depuis la mort du monarque nous permet d'envisager ce problème dans une certaine limite d'une façon objective et sans préventions que les conséquences de son règne auraient pu avoir et en lui-même, à côté du souverain, voir aussi un homme.

Malgré toutes les difficultés, Frédéric II a reçu une éducation musicale assez profonde. A l'âge de 7 ans, il découvrait le secret de la « basse du général » et de la composition de quatre voix sous la direction de Gottlieb Hayne, organiste de la cathédrale de Berlin. K. H. Graun et J. J. Quantz devaient introduire le roi dans la question de la composition de la musique d'opéra et instrumentale. Il avait donc des meilleurs modèles pour former son goût et son talent. A présent, il est très difficile de préciser le nombre des œuvres composées par le roi ainsi que la date de leur création. On sait pourtant qu'elles datent toutes d'avant la guerre de sept ans et parmi elles il y a 121 sonates pour flûte, 4 concertos pour flûte et cordes, 3 symphonies et quelques airs. Dans le domaine de la littérature et de la philosophie, il restait sous une grande influence française (il n'a jamais bien possédé l'allemand !), pourtant c'était l'Italie qui décidait de ses intérêts musicaux.

Frédéric restait pourtant dans sa réalisation un représentant typique du rococo. De même que chez tous les créateurs du milieu de Posdam, nous observons dans sa musique un mélange spécifique des styles. A côté du caractère mélodieux italien, dans la mélodique il y a également une clarté française de la construction. Pourtant la façon du commencement et du développement des thèmes sortant de la polyphonie ainsi que l'harmonie, des

procédés typiques du nord de l'Allemagne, sont gardées dans sa musique. Il a développé d'une façon excellente un allegro mélodieux, introduit par F. Bend. On le voit en particulier dans la Ière partie des concertos, dans lesquels, indépendamment du matériel thématique introduisant la ritournelle, le premier solo de la flûte c'est toujours une mélodie de cantilène. Pourtant c'est une expression émotionnelle romantique des parties lentes qui frappe le plus dans les œuvres de Frédéric et qui témoigne de son talent exceptionnel. Elle est liée avec une capacité adorable de créer une ambiance particulière et une riche invention mélodique, loin du schématisme propre parfois même à des maîtres d'époque comme Vivaldi ou Telemann. Bien que les parties rapides réjouissent de sa grâce, de son charme, de sa légèreté typiques pour cette époque-là, en écoutant l'ensemble, on a l'impression d'une grande saturation de contenu qui influence même l'impression spécifique de la durée de cette musique-là.

C'est dommage un peu que le sort n'ait pas permis à Frédéric de suivre la voix de sa vocation de jeunesse.

Grażyna Jursza est l'ancienne élève de l'Académie de Musique K. Szymanowski à Katowice, à la faculté de la flûte chez le professeur Marian Katarzyński. Dans les années 1994-1995, elle était flûtiste de l'Opéra de la Silésie à Bytom, et depuis 1995 elle est membre de la Philharmonie de la Silésie à Katowice.

Dès 1993 elle est membre du *Todo Art Trio* (le Trio des Instruments à Vent de la Silésie jusqu'à 2003), avec lequel en 1997 elle a reçu le IIIe prix dans le Ier Concours International de la Musique de Chambre contemporaine K. Penderecki à Cracovie. Dans les années 1998-1999, avec le même ensemble, elle a reçu la bourse de la Internationale Sommerakademie für Kammermusik Niedersachsen.

En tant que soliste, elle a joué entre autres avec l'Orchestre de la Musique de Chambre *Camerata Impuls* et l'Orchestre Symphonique de la Philharmonie de la Silésie. Elle a participé aux festivals suivants: de la Musique Contemporaine « *Warszawska Jesień* », de Bach de Gliwice, les Journées de la Silésie de la Musique Contemporaine, le Forum de la Silésie des Compositeurs. Elle a joué en première et a enregistré l'œuvre de Edward Bogusławski *Canzoni d'amore per voce, rectazione, soprano, flauto, batteria e archi*.

Elle a enregistré en 2006 un album *Todo Art Trio – współczesnie* dans lequel figurent les premiers enregistrements des compositions de W. Żuławski, de J. Garść, de A. Dziadek, de W. Szalonek et de B. Konowski. En dehors de sa large activité de concert, elle est aussi une pédagogue très appréciée et une propagatrice de l'art musical sur le terrain de la Silésie, elle était, en autres, l'inspiratrice et coauteur de l'Association de Musique de Ruda et de l'Orchestre de la Musique de Chambre de Ruda.

L'Orchestre de la Musique de Chambre *Camerata Impuls* a été créé en 1992 par des étudiants et des anciens de l'Académie de Musique K. Szymanowski de Katowice sur l'initiative de Małgorzata Kaniowska. L'ensemble participe aux festivals internationaux et nationaux ainsi qu'à de nombreuses manifestations musicales en Pologne et à l'étranger, entre autres : les Soirées chez Telemann (Pszczyna), le Festival de la Musique de Chambre de la Haute-Silésie *Ars Cameralis* (Katowice), la Décade de la Musique d'Orgue, de Choeur et de Chambre (Cieszyn), les Concerts Royaux (Varsovie), le festival International de la Musique de Vienne (Wrocław), les Journées de la Musique Vocale (Katowice), Viva il Canto (Cieszyn), le Forum de la Silésie des Compositeurs (Katowice), les Journées de la Silésie de la Musique Contemporaine (Katowice), le Festival International de la Musique Contemporaine *Warszawska*

Jesień (Varsovie), le Conversatorium Organowe (Legnica), le Festival International *Laboratorium Muzyki Współczesnej* (Varsovie), le Festival H. Wieniawski (Szczawno-Zdrój).

L'ensemble fait de nombreux enregistrements pour la radio et pour la télévision, il a également dans sa réalisation quelques disques. Ce sont *Angelus Mortis* (1993), dont la musique a été utilisé, entre autres, dans la piste sonore du film *W krainie orla białego* (*Dans le pays de l'aigle blanc*) et dans quelques autres émissions. En plus, quelques compositions de ce disque figurent dans le supplément sonore de l'album *Bytom hier et aujourd'hui*. En plus de cela *Grieg, Wennig, Respighi* (1996), *W wigilijną Noc* (*la Veille de Noël*) (1999) – avec la musique de Maciej Czekaj, barde de la poésie chantée, *Z muzyką przez wieki* (*Avec la musique à travers des siècles*) (2000) – l'enregistrement en direct du concert du Nouvel An donné au profit de la reconstruction de la salle de ballet de l'Opéra de la Silésie à Bytom, IX/X Journées de la Silésie de la Musique Contemporaine (2003) – l'enregistrement de la composition de A. Gabryś *Abraxas na instrumenty smyczkowe i taśmę* (*Abraxas pour instruments à cordes et bande*) et *Utwory wybrane* (*Oeuvres choisies*) de Edward Bogusławski (2004) – le premier enregistrement des compositions pour orchestre à cordes du professeur Bogusławski.

En 2005 l'ensemble a enregistré les compositions de Andrzej Dziadek – *Stabat Mater* et *Largo* – suivie composée à l'occasion du X anniversaire de l'ensemble.

Camerata Impuls a invité des musiciens éminents polonais et étrangers tel que: Ewa Biegas, Łukasz Błaszczuk, Grażyna Brodzińska, Kaja Danczowska, Aleksander Gabryś, Shinnik Hahm, Jadwiga Kotnowska, Marek Kudlicki, Konstanty Andrzej Kulka, Piotr Kusiewicz, Bogusław Morka, Wiesław Ochman, Elżbieta Stefańska, Adam Taubic, Susan Thorp, Edward Zienkowski.

L'ensemble a dans son répertoire environ 300 compositions de la baroque au XXe siècle, y compris de nombreuses élaborations de la musique légère. Des premières de la musique contemporaine constituent une partie importante dans la réalisation de l'orchestre.

L'orchestre réalise aussi de nombreux concerts promouvant des élèves doués des écoles de musique, entre autres, dans le cycle *Filharmonia Młodych – Scena Promocji* (la Philharmonie des Jeunes – la Scène de la Promotion).

Małgorzata Kaniowska – chef d'orchestre, pédagogue, animateur de culture, compositrice. Elle est ancienne élève de la Faculté de la Composition, de la Direction d'Orchestre et de la Théorie de la Musique de l'Académie de Musique K. Szymanowski de Katowice (diplôme avec distinction de la direction d'orchestre en 1995, et de la théorie de la musique en 1993); de la Faculté d'Administration et de Communication Sociale à l'Université de Cracovie – les Etudes Postuniversitaires à la Faculté d'Administration de la Culture (2001) et de l'Institut Polonais d'Erickson – les Etudes Postuniversitaires de l'Art-Thérapie (2003). En 2006 elle a obtenu le titre de docteur ès art musical (la direction d'orchestre) à l'Académie de Musique de Varsovie. Elle était pour deux fois boursière du Ministre de la Culture dans les années 1991/1992, 1992/1993 et aussi lauréate, entre autres, du Prix du Voïvode de Katowice dans le domaine de la création artistique pour de jeunes créateurs (1998), du Prix du Président de la Ville Bytom dans le domaine de la culture Muza 98.

En tant que chef d'orchestre, elle participe aux festivals : le Festival International *Laboratorium Muzyki Współczesnej* (Varsovie), *Conversatorium organowe* (Legnica), les Journées de la Silésie de la Musique Contemporaine (Katowice), *Musica Sacra* (Skoczów), *Viva il Canto* (Cieszyn), les Soirées chez Telemann (Pszczyna), la Décade

de la Musique d'Orgue, de Chœur et de Chambre (Cieszyn), Le Festival de Bach de Gliwice, le Festival de la Musique Contemporaine *Warszawska Jesień* (Varsovie), le Festival H. Wieniawski (Szczawno-Zdrój).

Elle fait des enregistrements pour plusieurs stations de la radio et de la TV. Elle a enregistré 6 disques – entre autres, en 2004, la première des compositions pour orchestre à cordes du professeur Edward Bogusławski et, en 2005, la première de la composition *Largo* de Andrzej Dziadek.

Elle collabore avec de nombreux solistes éminents de la Pologne et de l'étranger, entre autres avec : Ewa Biegas, Łukasz Błaszczuk, Grażyna Brodzińska, Kaja Danczowska, Aleksander Gabryś, Robert Kabara, Jadwiga Kotnowska, Konstanty Andrzej Kulka, Piotr Kusiewicz, Bogusław Morka, Wiesław Ochman, Elżbieta Stefańska, Edward Zienkowski, Elle fait souvent des premières exécutions de la musique contemporaine (entre autres, les compositions de : E. Bogusławski, A. Dziadek, B. Konowalski, R. Gabryś, A. Gabryś, A. Ignatowicz-Glińska, M. Zieliński, S. Zamusko).

Elle est chercheur scientifique et didactique de l'Institut de la Musique de l'Académie J. Długosz de Częstochowa ainsi qu'une promotrice appréciée des manifestations musicales en Silésie. Elle est auteur et organisateur, entre autres, du cycle de concerts éducatifs *Warsztaty Muzyczne dla Dzieci* (l'Atelier de Musique pour les Enfants), *Manewry z Camerata* (les Manœuvres avec Camerata), *Filharmonia Młodych – Scena Promocji* (la Philharmonie des Jeunes – la Scène de la Promotion), *Letnie Warsztaty Artystyczne dla Dzieci Szansa z Camerata* (l'Atelier Artistique d'Été pour les Enfants *La chance avec Camerata*).

Elle est auteur de nombreux arrangements pour orchestre à cordes et compositrice de la Fanfare de la Ville de Bytom, composée à l'occasion du 750e anniversaire de la ville et homologuée comme

Małgorzata Kaniowska

insigne de ville par la Commission Héraldique et le Ministère de l'Intérieur (2004).

En 2003 elle a participé à la fondation de l'Orchestre de la Musique de Chambre de Ruda, et deux ans après, de l'Association de Musique de Ruda dans laquelle, à présent, elle exerce la fonction de la vice-présidente. Elle est très active dans les activités artistiques et éducatives de l'Association dans la ville de Ruda Śląska, elle est, entre autres, auteur et directrice artistique du Festival d'Été *Les Jardins Musicaux* (*Letni Festiwal Muzyczne Ogrody*).

Antoine Pesne urodził się 29 maja 1683 r. w Paryżu. Początkowo uczył się u ojca, a także wuja, Charlesa de la Fosse. Później wstąpił do Akademii Królewskiej. Dzięki otrzymanemu stypendium udał się do Włoch, gdzie studiował w latach 1705-1710. Portret wysłannika króla Prus w Wenecji jaki Pesne namalował wzbudził zainteresowanie króla Fryderyka I do tego stopnia, że zaprosił go do Berlina. Rok po przybyciu tam Pesne został mianowany nadwornym malarzem. W 1720 r. artysta został przyjęty w poczet członków paryskiej Akademii. Pesne stał się sławnym i zyskał uznanie dzięki namalowanym portretom pruskiej rodziny królewskiej. W 1722 r. stanął na czele Berlińskiej Kunstakademie. Wtedy też namalował również portrety Fryderyka II i Juli von Voß. Rok później Fryderyk Wielki zlecił mu namalowanie wielu alegorii, scen rodzajowych i mitologicznych na ścianach i plafonach w zamkach Rheinsber, Charlottenburg, Sanssouci i Potsdamer Stadtschloss. Antoine Pesne zmarł w Berlinie 5 lipca 1757 r.

Poczdamskie pałace i parki – ten fascynujący pejzaż kulturalny uznany został przez UNESCO za światowe dziedzictwo kulturowe w 1990 r. Park pejzażowy w Poczdamie stał się „Gesamtkunstwerk”, prawdziwym dziełem sztuki rangi światowej dla koneserów z całego świata.

Te pałace i parki powstawały na porzestrzeni niemalże czterech stuleci dzięki elektorom brandenburskim i królom pruskim, i zachwycają do dzisiaj miłośników sztuki, architektury i parków.

Na drugim brzegu rzeki Havel należącym do Berlina znajduje się zamek Gliencke i Pawia wyspa (Pfaueninsel) należące także do dziedzictwa UNESCO.

Po gruntownej odbudowie i konserwacji tych historycznych pałaców i zespołów parkowych

splendor tych miejsc w Poczdamie inspiruje miliony zwiedzających, zarówno z Niemiec, jak i z zagranicy. Fundacji Pruskich Pałaców i Parków Berlina-Brandenburgii (SPSG, Stiftung Preußische Schlösser und Gärten Berlin-Brandenburg) powierzono troskę nad tymi wszystkimi obiektami stworzonymi przez człowieka. SPSG odpowiada za utrzymanie ich w nienagannym stanie, ich konserwację, zarządzanie, a także udostępnianie szerokiej publiczności w różne sposoby. Poza prezentowaniem znajdujących się tu zbiorów Fundacja zajmuje się również prezentowaniem ich wyjątkowego znaczenia w historii Niemiec. To między innymi tu odbyła się sławna Konferencja w Poczdamie, a dokładnie w pałacu Cecilienhof w Neuer Garten latem 1945 r., podczas której Alianci decydowali o przyszłości Niemiec po zakończeniu II Wojny Światowej. Zwiedzanie pozostałych pałaców znajdujących się pod opieką SPSG pozwala przeżyć podróż w czasie i poznać się z brandenbursko-pruską historią.

Informacje dla zwiedzających:

Stiftung Preußische Schlösser und Gärten
Berlin-Brandenburg
tel.: +49 (0) 331 96 94-202 (informacja)
tel.: -200 / -201 (rezerwacja dla grup)
fax: +49 (0) 331 96 94-107
P.O. Box 60 14 62
14414 Potsdam
Niemcy
e-mail: besucherzentrum@spsg.de
www.spsg.de

Antoine Pesne was born in Paris on 29 May 1683. His initial teachers were his father and his uncle Charles de la Fosse. Later the artist attended the Académie Royale. A scholarship gave him the opportunity to study in Italy from 1705-1710. A portrait by Pesne of the Prussian envoy in Venice sparked the interest of Frederick I who, in 1710, asked Antoine Pesne to come to Berlin. One year later Frederick I. appointed him court painter. In 1720 the artist became a member of the academy in Paris. Pesne gained a high reputation because of his portraits of the royal family. The artist became the head of the Berliner Kunstakademie in 1722. It was during this time when Pesne also painted his portraits of Frederick II. and Julie von Voß. In the following years Frederick the Great also assigned him to create allegoric as well as mythologic murals and ceiling paintings in the castles Rheinsberg, Charlottenburg, Sanssouci and the Potsdamer Stadtschloss and to paint genre scenes. Antoine Pesne died in Berlin on 5 July 1757.

Potsdam's Palaces And Gardens – Fascinating Cultural Landscapes and UNESCO World Heritage Sites. With their admission to the UNESCO World Heritage List (1990), the park landscapes in Potsdam have become a Gesamtkunstwerk, or a total work of art, of international rank. The palaces and gardens that were built over the course of nearly four centuries by the Brandenburg electors and Prussian kings are stimulating locations for friends of art, architecture and gardens from around the globe. On the opposite side of the Havel River – and consequently belonging to Berlin – are Gliencke Palace (Schloss Gliencke) and Peacock Island (Pfaueninsel), which are also part of the world heritage sites.

Following extensive rebuilding and restoration

work on the historical buildings and garden complexes, the splendor of the presentations of palaces and gardens in Potsdam now inspires millions of German and international visitors each year. The Prussian Palaces and Gardens Foundation Berlin-Brandenburg (SPSG, Stiftung Preußische Schlösser und Gärten Berlin-Brandenburg) has been entrusted with the care of the historic artifacts of Brandenburg-Prussian history. The SPSG is responsible for their conservational and scholarly administration, as well as for making these objects available to the general public through diverse means.

In addition to their high artistic standing, the palaces have also shown their exceptional significance as important historic locations. The “Potsdam Conference”, for example, took place at Cecilienhof Palace (Schloss Cecilienhof) in Potsdam's New Garden (Neuer Garten) during the summer of 1945. It was here that the Allies discussed the future fate of Germany at the end of World War II.

Similarly, trips to the remaining palaces of the SPSG in the outskirts of Potsdam and in Berlin offer further travels back through time into Brandenburg-Prussian history.

Visitor Service:

Stiftung Preußische Schlösser und Gärten
tel.: +49 (0) 331.96 94-202 (Information)
Berlin-Brandenburg
tel.: -200 / -201 (Group reservations)
fax: +49 (0) 331.96 94-107
P.O. Box 60 14 62
14414 Potsdam
Germany
e-mail: besucherzentrum@spsg.de
www.spsg.de

Antoine Pesne naquit le 29 mai 1683 à Paris. Il étudiait d'abord chez son père et aussi chez Charles de la Fosse, son oncle. Il entra ensuite à l'Académie Royale. Dans les années 1705-1710 il étudiait en Italie où il se rendit grâce à une bourse. Son portrait de l'ambassadeur du roi de la Prusse à Venise avait suscité l'intérêt du roi Frédéric Ier à tel point qu'il a invité le peintre à Berlin. Un an après, Pesne y fut nommé peintre de cour. En 1720 on admit l'artiste à l'Académie de Paris. Pesne est devenu célèbre et a gagné l'estime grâce aux portraits de la famille royale prussienne. En 1722 il commença à diriger la Kunstakademie de Berlin. A cette époque-là, il a peint aussi les portraits de Frédéric II et de Julie von Voß. Un an après, Frédéric le Grand l'avait chargé de peindre plusieurs tableaux allégoriques, de genre et mythologiques sur des murs et des plafonds dans des châteaux de Rheinsber, Charlottenbourg, Sans Souci et Potsdamer Stadtschloss. Antoine Pesne mourut le 5 juillet 1757 à Berlin.

Les palais et les jardins de Potsdam – un paysage culturel fascinant est inscrit par l'UNESCO au Patrimoine culturel mondial en 1990. Le parc paysager à Potsdam est devenu le « Gesamtkunstwerk », un chef-d'œuvre du rang mondial pour les connaisseurs du monde entier. Les palais et les parcs se formaient pendant près de quatre siècles grâce aux électeurs de Brandebourg et rois de Prusse, leur charme séduit toujours les amateurs de l'art, de l'architecture et des jardins.

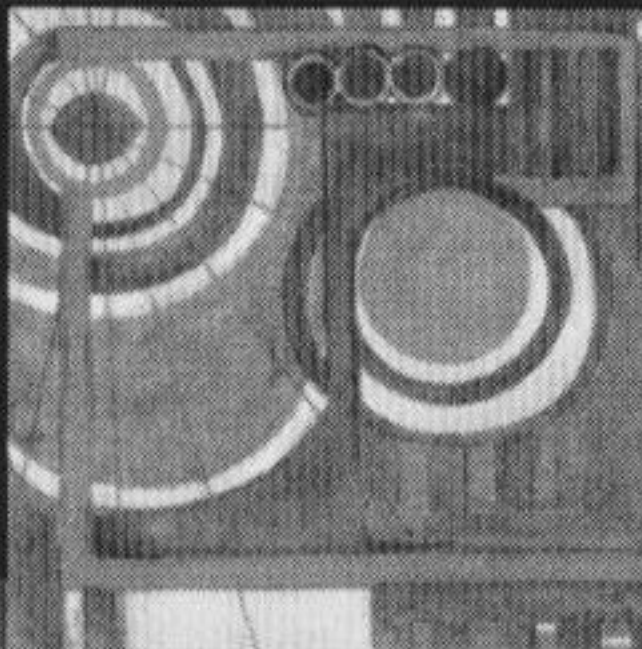
Sur l'autre rive de la Havel, à Berlin, il y a le château de Gliencke et Pfaueninsel (l'île aux paons) appartenant également au patrimoine culturel de l'UNESCO.

Après une grande reconstitution et conservation de ces palais historiques et des jardins, la somptuosité de ces lieux à Potsdam inspire des

millions de touristes allemands et étrangers. La Fondation des Palais et des Jardins Prussiens de Berlin-Brandebourg (SPSG, Stiftung Preußische Schlösser und Gärten Berlin-Brandenburg) est chargée d'avoir soin de toutes ces constructions créées par l'homme. La SPSG est responsable de leur entretien, conservation, gestion et aussi elle est chargée de les présenter au large public sous des formes différentes. La Fondation présente non seulement des collections mais elle présente également leur importance dans l'histoire de l'Allemagne. Potsdam, et plus précisément le palais de Cecilienhof dans le Neuer Garten est mondialement connu pour avoir été en été 1945, après la fin de la IIe guerre mondiale, le siège de la Conférence de Potsdam, pendant laquelle les Alliés discutaient de l'avenir de l'Allemagne. La visite des autres palais étant sous la protection de la SPGS permet de vivre un voyage dans le temps et de connaître l'histoire de Brandebourg et de Prusse.

Renseignements pour des visiteurs :
Stiftung Preußische Schlösser und Gärten
Berlin-Brandenburg
tel.: +49 (0) 331 96 94-202 (renseignements)
tel.: -200/201 (réservation des groupes)
fax: +49 (0) 331 96 94-107
P.O. Box 60 14 62
14414 Potsdam
Allemagne
e-mail: besucherzentrum@spgsg.de
www.spgsg.de

Elzbieta Sternlicht

Acte Prealable
AP0123

Józef Koffler (1896-1943/4)
Piano works II

Musique de ballet Op. 7; 15 Variations d'après une suite de douze tons Op. 9 „Hr. Arnold Schönberg zugeeignet“; 4 Pieces for children „Mojemu synowi“; Variations sur une valse de J. Strauss Op. 23 „A mon ami Edward Clark“; Chanson slave
Elzbieta Sternlicht, piano

World premiere recording

Acte Prealable
AP0126

Roman Statkowski (1859-1926)
Piano works I

Toccata Op. 33; 6 Preludes Op. 37; 3 Morceaux Op. 12; Chansons libres Op. 15; Pièces caractéristiques Op. 27; Par une nuit de printemps Op. 21; 4 Idylles Op. 18; 2 Valses Op. 5
Barbara Karaśkiewicz, piano

World premiere recording

Acte Prealable
AP0128

Clavischordae Aetas Aurea in Polonia
The manuscript of the St. Clare cloister in Stary Sącz – vol. 2

Maria Erdman, clavichord

World premiere recording

Acte Prealable
AP0130

Fanny Mendelssohn (1805-1847)
Piano works

Allegro con brio, Allegro grazioso, Allegro agitato, Largo con espressione, Allegro vivace, Presto, Sonata o Capriccio, Allegro agitato, Fantasia, Klavierstück in E minor, Klavierstück in G minor, Capriccio
Elzbieta Sternlicht, piano

World premiere recording

Acte Prealable
AP0124

Władysław Żeleński (1837-1921)
Piano works I

Deux Morceaux Op. 63; Oda do młodości. Marsz uroczysty Op. 51; Marsz uroczysty ku czci nieśmiertelnego wieszczu Adama Mickiewicza Op. 44; Deux Mazourkas Op. 31; Sonate Op. 20
Joanna Ławrynowicz, piano

World premiere recording

Acte Prealable
AP0127

Roman Statkowski
Piano Works I

Barbara Karaśkiewicz

World premiere recording

Acte Prealable
AP0129

Clavischordae Aetas Aurea in Polonia
The manuscript of the St. Clare cloister in Stary Sącz – vol. 3

Maria Erdman, clavichord

World premiere recording

Acte Prealable
AP0132

Aleksander Tansman (1897-1986)
Works for violin and piano

Sonate no. 2 pour violon et piano “à Bronisław Huberman”; Cinq pièces pour violon avec l'accompagnement de piano “à Joseph Szigeti”; Fantaisie pour violon et piano “à Diane et André Gertler”
*Barbara Trojanowska, violin
Elzbieta Tyszecka, piano*

World premiere recording

Acte Prealable
AP0125

Władysław Żeleński (1837-1921)
Piano works I

Joanna Ławrynowicz

World premiere recording

Acte Prealable
AP0127

Clavischordae Aetas Aurea in Polonia
The manuscript of the St. Clare cloister in Stary Sącz – vol. 1

Maria Erdman, clavichord

World premiere recording

Acte Prealable
AP0129

Clavischordae Aetas Aurea in Polonia
The manuscript of the St. Clare cloister in Stary Sącz – vol. 3

Maria Erdman, clavichord

World premiere recording

Acte Prealable
AP0132

Aleksander Tansman (1897-1986)
Works for violin and piano

Barbara Trojanowska • Elzbieta Tyszecka

World premiere recording

Acte Prealable
AP0124

Władysław Żeleński (1837-1921)
Piano works I

Joanna Ławrynowicz

World premiere recording

Acte Prealable
AP0127

Clavischordae Aetas Aurea in Polonia
The manuscript of the St. Clare cloister in Stary Sącz – vol. 1

Maria Erdman, clavichord

World premiere recording

Acte Prealable
AP0129

Clavischordae Aetas Aurea in Polonia
The manuscript of the St. Clare cloister in Stary Sącz – vol. 3

Maria Erdman, clavichord

World premiere recording

Acte Prealable
AP0132

Aleksander Tansman (1897-1986)
Works for violin and piano

Barbara Trojanowska • Elzbieta Tyszecka

World premiere recording

Acte Préalable
Karol Kurpiński
 Fantaisie • Revue over Wanda's tomb
Franciszek Lessel
 Fantaisie • Adagio & Polonaise • Quartet No. 1 • Piano Trio Op. 5

Paweł Perliński • Wilanów String Quartet

AP0143 • DDD • 57'58"
 © 1999/2005 • © 2006

Karol Kurpiński (1785-1857) - Fantaisie for string quartet, Dumanie nad mogiłą Wandy for violin and piano

Franciszek Lessel (1780-1838) - Fantaisie for string quartet, Adagio & Polonaise for violin and piano; String Quartet No. 1; Piano Trio Op. 5

Paweł Perliński, piano
Wilanów String Quartet

World premiere recording

Acte Préalable
Zygmunt Stojowski
 Chamber works for cello
 Sonata • Romance sans paroles • Fantaisie • Concertstück

Jarosław Domżał • Joanna Ławrynowicz

AP0144 • DDD • 60'40"
 © 2006 • © 2006

Zygmunt Stojowski (1870-1946)
Complete chamber works with piano
 Sonata in A major Op. 18; Romance sans paroles; Fantaisie Op. 27; Concertstück Op. 31

Joanna Ławrynowicz, piano; Jarosław Domżał, cello

World premiere recording

Acte Préalable

LEADING LABEL PROMOTING POLISH MUSIC & MUSICIANS

www.acteprealable.com

AP0141 • DDD • 57'30"
 © 2006 • © 2006

DUO ARTUS

Johann Sebastian Bach - Suite in C minor BWV 997

Astor Piazzolla - Histoire du Tango

Mauro Giuliani - Variations on a theme by Haendel Op. 107

François Borne - Fantaisie brillante sur Carmen de Georges Bizet

Duoartus: Krzysztof Kaczka, flute; Perry Schack, guitar

DUO ARTUS

Bach • Giuliani
 Piazzolla • Borne

Krzysztof Kaczka
 Perry Schack

AP0146 • DDD
 © 2005/6 • © 2006

Krzysztof Meyer (1943)
 String Quartets Nos. 10 & 11, String Trio
Wilanów String Quartet

World premiere recording

Acte Préalable
Krzysztof Meyer
 String Quartets Nos. 10 & 11
 String Trio

Kwartet Wilanów

Acte Préalable
Józef Elsner
 Chamber works with piano

Ławrynowicz • Gębski • Betley • Domżał

AP0138 • DDD • 70'02"
 © 2006 • © 2006

Józef Elsner (1769-1854)
Chamber works with piano

Sonatas for violin and piano: D major Op. 10 No. 2 & F major Op. 10 No. 1; Polonaise for violin and piano in D major; Grande Sonate in B flat major; Piano Quartet in E flat major
Joanna Ławrynowicz, piano; Andrzej Gębski, violin; Anna Betley, viola; Jarosław Domżał, cello

World premiere recording

Juliusz Łuciuk

Medea
 ballet music

AP047 • ADD • 40'03"
 © 1975 • © 2007

Juliusz Łuciuk (1927)
 Medea - ballet in one act and twelve scenes

Zespół Solistów Instrumentalistów i Wokalistów Krakowskich
Stanisław Gatoński, conductor

World premiere recording

Acte Préalable
Castelnuovo-Tedesco
 Piazzolla • Goldmann
 Moore • Deákbaróds
 Romancero Gitano

Romuald Erenc • Con Vigore • Andrzej Rylko

AP0148 • DDD • 58'36"
 © 2005 • © 2007

Mario Castelnuovo-Tedesco - Romancero Gitano; Astor Piazzolla - Jacinto Chiclana; La muerte de angel; **Maurycy Goldmann** - Hava nageela; **Anonymous** - Tourdion; **James Moore** - An Irish blessing; **Lajos Deákbaróds** - Eli, Eli lamma sabachthani... **Romuald Erenc**, guitar; **Chór Kameralny Con Vigore**; **Andrzej Rylko**, conductor

Acte Préalable
Michał Kleofas Ogiński
 Harpsichord works

Elżbieta Stefańska • Mariko Kato

AP0139 • DDD • 75'15"
 © 2005 • © 2006

Michał Kleofas Ogiński (1765-1833)
 Harpsichord works: Polonaises, Valses, Menuet, Mazurkas, Quadrilles, Polonaises for 3 & 4 hands
Elżbieta Stefańska, Mariko Kato, harpsichord

World premiere recording

Acte Préalable
Romuald Twardowski
 Chamber works 2
 Canzona • Spanish Fantasia • Meditation • Campana IV
 Piano Trio No. 2 • Sonatas • Youth trio • 3 Sketches
 Tango • Estudios-Caprices • Invocation & Toccata

Joanna Ławrynowicz • Andrzej Gębski • Anna Betley • Jarosław Domżał • Piotr Fliszczyński

AP0140 • DDD • 69'01"
 © 2006 • © 2006

Romuald Twardowski (1930)
 Sonatina for 2 violins; Canzona for cello and piano; String trio No. 2; Meditation for cello and piano; String trio; 3 Etudes-caprices for violin; Invocation and toccata for 2 cellos; Campana IV for piano; 3 Sketches for violin, viola and cello; Spanish fantasy for cello and piano; Tango for violin and piano

World premiere recording

AP0149 • DDD • 71'40"
 © 2006 • © 2007

Organs and Organ Music in Pomerania
Volckmar - I Sonata, 2 Polish dances; **Lorenz** - Toccata & fuga in C minor; **Rudnick** - Concertfantaisie in G minor; **Janca** - Orgelverse über *Hilf, Herr meines Lebens*; **Cwojdziański** - Nocturns Op. 46; **Rozbicki** - Introitus; **Kutakowski** - Tercja; **Wenzel** - Choral preludes; **Reger** - Melodia; **Hecht** - Choral prelude

World premiere recording

Acte Préalable
Organs and Organ Music in Pomerania
 Cwojdziański, Hecht, Janca, Kutakowski, Lorenz, Reger, Rozbicki, Rudnick, Volckmar, Wenzel

Bogdan Narloch, organ

AP0151 • DDD • 68'00"
 © 2006 • © 2006

Ludwig van Beethoven - String Quartet No. 9 in C major Op. 59 No. 3 "Razumovsky"; String Quartet No. 4 in C minor Op. 18 No. 4
Karol Szymanowski - String Quartet No. 1 in C major Op. 37
Kwartet Akademos (Anna Rechlewicz, Ist violin; Joanna Cogiel, IInd violin; Aleksandra Batog, viola; Danuta Sobik-Ptok, cello)

Acte Préalable
Beethoven Szymanowski
 String Quartets

Akademos String Quartet

AP0145 • DDD
 © 2006 • © 2006

Franz Doppler - Andante and Rondo for 2 flutes and piano op. 25; Fantaisie pastorale hongroise op. 26; Airs Valaques op. 10
Franz and Karl Doppler - Rigoletto-Fantaisie op. 38; Hungarian-Phantasy for 2 flutes and piano op. 35
Esti Rofé, Krzysztof Kaczka, flutes
Anna Kijanowka, piano

Acte Préalable
Franz & Karl Doppler
 Flute solo & duo with piano

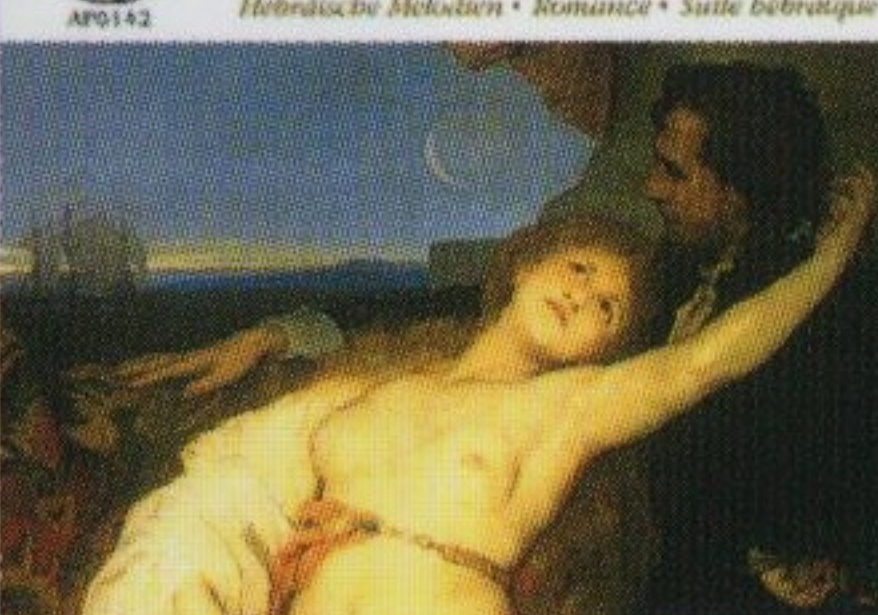

Esti Rofé • Krzysztof Kaczka • Anna Kijanowka

AP0142 • DDD • 41'29"
 © 2003 • © 2006

József (Joseph) Joachim (1831-1907) - Hebräische Melodien nach Eindrücken der Byronschen Gesänge Op. 9 for viola and piano; **Max Bruch (1838-1920)** - Romans in F major for viola and orchestra Op. 85 version for viola and piano; **Ernest Bloch (1880-1959)** - Suite hébraïque for viola (or violin) and piano
Przemysław Florczak, viola; Elżbieta Tyszecka, piano

Acte Préalable
Joachim • Bruch • Bloch
 Music for viola & piano
 Hebräische Melodien • Romance • Suite hébraïque

Przemysław Florczak • Elżbieta Tyszecka

© P Acte Préalable

Friedrich II

COMPACT
disc
DIGITAL AUDIO

AP0150
ZAIKS-BIEM
DDD
©2007
P2007

Sinfonia No. 4 in A major · Flute Concerto No. 3 in C major
Sinfonia No. 3 in D major · Sinfonia No. 1 in G major

Grażyna Jursza, flute
Chamber Orchestra *Camerata Impuls*
Małgorzata Kaniowska, conductor

ALL RIGHTS OF THE PRODUCER AND OF THE OWNER OF THE WORK RESERVED. UNAUTHORIZED COPYING, HIRING, LENDING, PUBLIC PERFORMANCE AND BROADCASTING PROHIBITED.